

Фурт Д. В.,

старший викладач кафедри іноземної філології та перекладу
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ ФІНАНСОВОЇ СФЕРИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ З АНГЛІЙСЬКОЇ

Анотація. У сучасному світі важливість та актуальність вивчення проблеми перекладу термінів фінансової сфери не підлягає сумніву. Вона обумовлена тим, що процеси глобалізації та інтернаціоналізації посилюються, торговельно-економічні та фінансові співробітництва розширюються, обсяг комунікацій у фінансовій сфері зростає.

Еквівалентність вихідного та кінцевого текстів, як відомо, є одним з основних вимог, що висуваються теорією й практикою перекладацької діяльності. Наприклад, А. Іванов уважає, що під еквівалентом у перекладі слід розуміти функціональну відповідність, що передає на аналогічному рівні план фрази (слова, словосполучення); усе має бути релевантне в межах даного контексту. Еквівалентність оригіналу та перекладу ми розглядаємо як спільність розуміння інформації, що міститься в тексті, включаючи й ту, що впливає не тільки на розум, але й на почуття реципієнта та яка не лише експліцитно виражена в тексті, але й імпліцитно віднесена до підтексту. Еквівалентність перекладу залежить також від ситуації породження тексту оригіналу і його відтворення в мові перекладу

У нашому дослідженні розглядаються безеквівалентні фінансові терміни, що зустрічаються на сторінках англійської періодичної преси.

Характерною рисою безеквівалентних слів є те, що вони не перекладаються адекватно за допомогою повної відповідності. Безеквівалентними, таким чином, можна вважати тільки ті терміни, які є новими для мови перекладу, що відображають нові поняття.

У статті розглядається проблема перекладу безеквівалентних термінів фінансової сфери з англійської мови українською. У статті дається визначення поняття «безеквівалентної лексики», а також основні характерні особливості термінів фінансової сфери, які дозволяють виокремлювати їх з тексту. Крім того, в статті розглянуті основні причини виникнення безеквівалентності фінансових термінів. Методом суцільної вибірки проведено якісний та кількісний аналіз прийомів перекладу термінів фінансової сфери, виокремити найбільш частотні перекладацькі трансформації для передачі безеквівалентних термінів з англійської мови українською.

Ключові слова: безеквівалентна лексика, фінансова термінологія, перекладацька трансформація, описовий переклад, калькування, перекладацька заміна, генералізація.

У сучасному світі важливість та актуальність вивчення проблеми перекладу термінів фінансової сфери не підлягає сумніву. Вона обумовлена тим, що процеси глобалізації та інтернаціоналізації посилюються, торговельно-економічні та фінансові співробітництва розширюються, обсяг комунікацій у фінансовій сфері зростає.

Еквівалентність вихідного та кінцевого текстів, як відомо, є одним з основних вимог, що висуваються теорією й практикою перекладацької діяльності. Так, А. Іванов уважає, що під еквівалентом у перекладі слід розуміти функціональну відповідність, що передає на аналогічному рівні план фрази (слова, словосполучення); усе має бути релевантне в межах даного контексту [2, с. 11].

Проблему еквівалентності розглядає багато сучасних зарубіжних науковців, серед них: М. Бейкер, С. Гелверсон, Дж. Касагранде, Дж. Кетворд, Ю. Найда, А. Нойберт та багатьох вітчизняних дослідників: В. Виноградов, Н. Гарбовський, Р. Зорівчак, В. Комісаров, Л. Латишев та інші.

У своєму дослідженні Н. Іванова приходиться до висновку, що безеквівалентність виникає через розбіжність деференціальних значень лексичних одиниць, окремим випадком якого є повна відсутність відповідного поняття в мові, або неможливість висловити референціально значення вихідного слова на аналогічному рівні [3, с. 50].

Характерною рисою безеквівалентних слів є те, що вони не перекладаються адекватно за допомогою повної відповідності.

Терміни, тобто слова або словосполучення спеціальної мови, створені для точного вираження спеціальних понять і позначення спеціальних предметів, переважно мають постійні еквіваленти в інших мовах. Однак наявність проблеми безеквівалентної термінології також є. А. Федоров у своєму дослідженні розглядає ряд термінів, які відносяться до безеквівалентної лексики [8, с. 138], а Л. Нелюбин говорить про «тимчасово безеквівалентні терміни» [4, с. 25].

Безеквівалентними, таким чином, можна вважати тільки ті терміни, які є новими для мови перекладу, що відображають нові поняття. [7, с. 27].

На думку провідних сучасних теоретиків перекладу, найбільш поширеними способами передачі безеквівалентних лексичних одиниць є транскрипція, транслітерація, а також калькування [5, с. 19].

Згідно з даними О. Дробиш, переважна більшість безеквівалентних термінів фінансової сфери може перекладатися за допомогою калькування, наприклад: *deferred tax* – відкладений податок; *fair value* – справедлива вартість. Описовий переклад, що відрізняється великою кількістю слів, науковець рекомендує використовувати значно рідше, коли немає інших варіантів, наприклад: *custodian* – депозитарій, керуючий цінними паперами акціонера. Транскрипцію та транслітерацію дослідник пропонує використовувати лише в одиничних випадках під час перекладу термінів-слів: *outsourcing* – аутсорсинг [1].

М. Сьоміна та Н. Трофимова [6] надають перевагу саме калькуванню як основному способу передачі складних термінів.

У нашому дослідженні розглядаються безеквівалентні фінансові терміни, що зустрічаються на сторінках англомовної періодичної преси.

Методом суцільної вибірки було відібрано 100 лексичних одиниць необхідної категорії, що мають, в більшості випадків, визначення англійською мовою і взятих в оригінальному контексті. Матеріалом слугували терміни фінансової сфери США, виявлені в статтях таких газет, як The New York Times, The New York Post, The Washington Post та Wall Street Journal. Вихідний матеріал був розділений на групи у відповідності зі способом перекладу, обраним для певної термінологічної одиниці, а саме: калькування, заміна, описовий переклад, генералізація, транскрипція / транслітерація.

Було визначено процентне співвідношення частотності вживання способів перекладу. Ми отримали такі результати: 60% термінів фінансової сфери було перекладено за допомогою описового методу; 27% – прийомом калькування, 11% – транслітерацією та 1% трансформаціями заміни й генералізацією.

Розглянемо приклади використання безеквівалентних фінансових термінів у статтях періодичної преси та їх перекладу українською мовою.

The financial crisis we're in today stems from the invention by Drexel Burnham Lambert of the junk bond, Martin Lipton, the superlawyer who co-founded Wachtell, Lipton, Rosen & Katz, said derisively at a conference last month. [The New York Times, May 2009].

У цьому прикладі використовується фінансова реалія «Junk-bond», яка перекладається як «сміттєві облигації», або «Джанк-облигації» (в цьому випадку під час перекладу використовується прийом калькування) – це спекулятивні високоприбуткові облигації, що випускаються, як правило, невеликими компаніями, що не мають солідної ділової репутації. Прибутковість таких облигацій на 3-4% перевищує прибутковість державних, однак, їх випуск та реалізація пов'язані з високим ризиком. Зазвичай організація Стандарт енд Пур привласнює статус «Junk-bond» компанії, що знаходиться на межі банкрутства. Це поняття не є новим в області економіки та фінансів, тому найбільш логічним буде наступний варіант перекладу: *Причиною фінансової кризи, яку ми переживаємо сьогодні, послугував винахід Дрексель Бьорнхемом Ламбертом сміттєвих облигацій, – з іронією заявив на конференції минулого місяця Мартін Ліптон, блискучий юрист, співзасновник компанії Wachtell, Lipton та Rosen & Katz.*

Однак при перекладі термінологічного словосполучення «junk-bond status» прийом калькування не розкриває значення даного явища в повній мірі. На нашу думку, в даній ситуації краще за все буде застосувати наближений переклад. Наприклад, цей термін зустрічається в наступному реченні: *The grades – ranging from C, or junk-bond status, to triple-A – gauge the risk that a company or a country might default on its debts.* [The New York Times, July 2011].

Ми пропонуємо наступний варіант перекладу, де термін переданий шляхом описового перекладу: *Шкала, що варіює від рівня «С», що показує, що компанія знаходиться на рівні банкрутства, до рівня «ААА», дає оцінку ризику невиконання компанією або країною боргових зобов'язань.*

Таким чином, слід підкреслити, що контекст відіграє одну з ключових ролей при виборі способу перекладу.

Зміст терміна-реалії «The Troubled Asset Relief Program (TARP)» частково розкрито в самій назві. Вона є основним компонентом широкомасштабної державної кампанії 2008 року, спрямованої на усунення кризи субстандартного іпотечного кредитування. В рамках даної програми Казначейство США купує неліквідні, важко реалізовані активи банків та інших фінансових установ з метою збільшення їхньої ліквідності. Якщо скористатися при перекладі прийомом калькування, то назва звучатиме як «Програма з порятунку проблемних активів». Тим самим, для досягнення розуміння обізнаним читачем значення даної реалії, не обов'язково вдаватися до докладного опису.

Як приклад візьмемо наступний уривок зі статті, опублікованої в «The Wall Street Journal»: *Any overhaul is likely to be tied to the Obama administration's broader efforts to curb systemic risks to the economy. That means the new rules could apply to financial firms like hedge funds or private equity firms that never accepted money from the Troubled Asset Relief Program, or TARP. It would also mean greater oversight on compensation for banks that are seeking to return the TARP money in an effort to avoid the new strings attached to pay.* [The Wall Street Journal, May 2009].

У наведеному прикладі тричі зустрічається вищевказана термінологічна реалія. У першому випадку доречно застосувати прийом калькування, в той час як при перекладі аббревіатури, яка відповідає означуваній реалії, достатнім буде транслітерувати її для передачі засобами української графіки. Даний прийом характерний для перекладу акронімів. Наприклад, NATO (North Atlantic Treaty Organization) зазвичай передається українською як НАТО. За аналогією отримуємо TARP – Тарп. Що ж стосується словосполучення «TARP money», то тут ні калькування, ні транслітерація недоречні. В даному випадку найбільш оптимальним буде застосувати наближений переклад – «активи», оскільки під «TARP money» маються на увазі саме активи банків та компаній, які викупляються Казначейством. Отже, переклад даного фрагменту статті буде виглядати наступним чином: *Усі реформи та нововведення пов'язані із зусиллями, прикладеними адміністрацією Обами для зниження систематичного ризику, якому піддається економіка. Тобто нові правила можуть поширюватися на фінансові фірми, такі як хеджєві фонди або фонди прямих інвестицій, які ніколи не брали гроші з «Програми порятунку проблемних активів» (Тарп). Це також буде великим упущенням для банків, які прагнуть повернути свої активи, бажаючи уникнути нових обов'язкових виплат».*

Як було зазначено вище, прийом генералізації при передачі безеквівалентних фінансових термінів використовується досить рідко. Пов'язано це, в першу чергу, з тим, що фінансово-економічні категорії є достатньо однозначними й конкретними, і будь-яке відхилення від початкового значення під час перекладу може спотворити зміст всієї статті. Тому перекладачеві слід якомога акуратніше поводитися з даними способом перекладу. Проте, це зовсім не означає, що від генералізації слід взагалі відмовитися. Звернемося до вибраного для аналізу прикладу взятому зі статті газети «The New York Post»: *In the latest blow to his riddled reputation, New York money manager and philanthropist J. Ezra Merkin agreed to cede control of three hedge funds that have been tainted by convicted Ponzi-schemer Bernie Madoff.* [The New York Post, May 2009].

Наведений приклад містить термін-реалію «Ponzi-scheme», яку буквально можна перекласти, як «*творець схеми Понці*». Суть «схеми Понці», винайденої американцем італійського походження Кало (Чарльзом) Понці в 1920-х роках, полягає в тому, що він пропонував людям заробляти на арбітражі, тобто купівлі та продажу товару в різних географічних площинах. Товаром, в даному випадку, служили міжнародні купони. В основу схеми була покладена ідея зіграти на різниці поштових тарифів в різних країнах. Купивши недорогого міжнародні купони в одній країні, і згодом обмінявши їх на поштові марки на велику суму в іншій, можна було в результаті отримати прибуток. За своєю суттю ця схема є прототипом сучасних фінансових пірамід. Читачам, які пов'язані з економікою та фінансами, дане економічне явище знайоме, проте, щоб зробити текст перекладу зрозумілим для більшого кола читачів, доречніше застосувати прийом генералізації. Тоді реалію «Ponzi-scheme» можна перекласти як «*творець фінансової піраміди*». Переклад розглянутого фрагменту буде виглядати наступним чином: *Останнім ударом на підмочену репутацію нью-йоркського інвестиційного менеджера та філантропа Езри Меркіна стало його рішення віддати контроль за трьома хеджевими фондами, запланованими діяльністю засудженого за створення фінансової піраміди Берні Медофа.*

Під час перекладу сенс статті не постраждав, оскільки в даному випадку не важливо, творцем якої саме фінансової піраміди був вищезгаданий фінансист. Автор статті тільки хотів вказати на його заплановану репутацію, тому, застосувавши прийом конкретизації, ми не спотворили значення даного терміна-реалії.

Тож ми дійшли висновку, найбільш часто під час передачі безеквівалентних термінів, що відносяться до американської фінансової сфери використовується прийом опису. Прийоми калькування та транслітерації використовуються значно рідше. Трансформація заміни та генералізація – найменш вживані. Перекладачам слід використовувати їх обережно, щоб уникнути підміни або втрати значення термінологічної одиниці.

Отже, термінологія фінансової сфери схильна до дуже швидких змін. Сучасна фінансова термінологія є перспективним матеріалом для подальших перекладознавчих досліджень.

Література:

1. Довбыш О.В. Английская финансовая терминология и проблемы ее перевода на русский язык : на материале годовых финансовых отчетов зарубежных компаний. Москва, 2003. 186 с.
2. Иванов А.О. Безэквивалентная лексика. Санкт-Петербург : Изд-во СПбГУ, 2006. 192 с.
3. Иванова Н.А. Сопоставительно-типологический анализ безэквивалентной лексики : на материале русского, немецкого и французского языков : дисс. ... канд. филол. наук. Москва, 2004. 260 с.
4. Основные понятия переводоведения (Отечественный опыт). Терминологический словарь-справочник / отв. ред. М.Б. Раренко. Москва : ИНИОН РАН, 2010. 260 с.

5. Нелюбин Л.Л. Толковый переводоведческий словарь. Москва : Флинта: Наука, 2008. 320 с.
6. Семина М.Ю., Трофимова Н.А. Способы перевода безэквивалентной лексики с английского языка на русский в текстах экономической тематики. *Вестник Московского государственного гуманитарного университета им. М.А. Шолохова. Филологические науки.* 2013. № 4. С. 67–71.
7. Общая терминология: Вопросы теории. / А.В. Суперанская, Н.В. Подольская, Н.В. Васильева. Москва : Издательство ЛКИ, 2007. 248 с.
8. Федоров А.В. Основы общей теории перевода. Санкт-Петербург : СПбГУ, 2002. 416 с.

Furt D. Features of financial terms translation from Ukrainian language into English

Summary. In the modern world, the importance and relevance of financial terms translation problem studying is beyond doubt. It is due to the fact that the processes of globalization and internationalization are intensifying, trade and economic and financial cooperation are expanding, and the volume of communications in the financial sphere is increasing.

The equivalence of the source and the final texts is known to be one of the main requirements put forward by the theory and practice of translation activities. Equivalent in translation should be understood as the functional correspondence, which transmits on the similar level plan phrases (words, phrases); everything should be relevant within this context. We regard the equivalence of the original and the translation as a common understanding of the information contained in the text, including that which affects not only the mind but also the sense of the recipient and which is not only explicitly expressed in the text, but implicitly referred to as an undertone. The equivalence of translation also depends on the situation of generating the original text and its reproduction in the language of translation

In our study, we consider non-equivalent financial terms that are found on the pages of the English-language periodical press.

A characteristic feature of non-equivalent words is that they are not translated adequately with full compliance. Therefore, only those terms that are new to the translation language reflecting new concepts can be considered as non-equivalents.

The article deals with the problem of translating non-equivalent financial terms in newspaper articles from English into Russian. The article defines a term, states its characteristics, and points out reasons for financial terms occurrence. Qualitative and quantitative analysis of the data was conducted. The translation techniques were pointed out, the most frequent translation techniques used for translating non-equivalent financial terms from English into Russian were defined.

Financial terminology is subject to very rapid changes. Modern financial terminology is a promising material for further translation studies.

Key words: non-equivalent lexis, financial terms, translation techniques, description, calquing, translation replacement, generalization.